

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Gra o miasto dla wszystkich

Author: Maria Zrałek

Citation style: Zrałek Maria. (2015). Gra o miasto dla wszystkich. W: E. Górnikowska-Zwolak, W. Walkowska, (red.), "Dzieło Lucyny Frąckiewicz inspiracją dla współczesnej polityki społecznej" (S. 185-196). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Gra o miasto dla wszystkich

*Nasze miasta muszą być miejscami,
gdzie istoty ludzkie wiodą spełnione życie w godności,
dobrym zdrowiu, bezpieczeństwie, szczęśliwości i nadziei*

Deklaracja w sprawie osiedli ludzkich. Pkt. 5, Stambuł 1996

Współczesne miasta borykają się z wieloma problemami o niespotykanej dotychczas skali. Dotyczą one płaszczyzn demograficznej, środowiskowej, gospodarczej, społecznej i przestrzennej. Problematyka kryzysu miast europejskich i zagadnienia rozwiązania narastających trudności w funkcjonowaniu miast europejskich znalazły odzwierciedlenie w wielu dokumentach Unii Europejskiej, czy też w porozumieniach i deklaracjach ministrów odpowiedzialnych za politykę miejską¹.

Większości zagrożeń charakteryzujących sytuację miast europejskich doświadczają też miasta polskie, acz pojawiają się one w innym natężeniu; są także problemy specyficzne dla naszego kraju. Spośród wyzwań, przed którymi obecnie stają polskie miasta, szczególną uwagę należy zwrócić na takie, jak:

¹ Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich — Lipsk, 24 – 25 maja 2007 r.; Deklaracja w Sprawie Rozwoju Obszarów Miejskich — Toledo, 22 czerwca 2010 r.; Dokument referencyjny w sprawie zintegrowanej rewitalizacji obszarów miejskich i jej strategicznego potencjału w zakresie inteligentniejszego i bardziej zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich sprzyjającego włączeniu społecznemu w Europie — Toledo, 22 czerwca 2010 r.; Komunikat Budapesztański na temat wyzwań demograficznych i klimatycznych, przed którymi stoją miasta europejskie — Budapeszt, 2 maja 2011 r.; Wiedeńska Ministerialna Deklaracja: Zapewnienie społeczeństwa dla wszystkich grup wiekowych: promowanie jakości życia oraz aktywnego starzenia się — Wiedeń, 20 września 2012 r.; Deklaracja Dublińska miast i regionów europejskich przyjaznych osobom starszym — Dublin, 13 – 14 czerwca 2013 r.; Miejski wymiar polityki UE, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z 18 lipca 2014 r.

- zmiany demograficzne, niekorzystne w odniesieniu do struktury wiekowej ludności, charakteryzujące się szczególnie wysokim wzrostem udziału ludności w wieku poprodukcyjnym, przy równoczesnym niskim udziale ludności w wieku przedprodukcyjnym;
- depopulacja miast, zgodnie bowiem z prognozą do 2050 roku liczba ludności Polski będzie się systematycznie zmniejszać. Ubytek, w stosunku do 2013 roku, wyniesie w końcu horyzontu prognozy 4545 tys. osób, w tym aż 98% przewidywanego spadku wielkości populacji będzie dotyczyło miast;
- duża migracja ludności, zwłaszcza młodej, wykształconej i przedsiębiorczej generacji. W konsekwencji następuje nie tylko zachwianie proporcji ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym, ale także w sferze ekonomicznej zaczynają występować problemy związane z trudnościami finansowymi miast, wynikającymi między innymi ze zmniejszenia bazy podatkowej;
- rosnące bezrobocie, istnienie wtórnego rynku pracy charakteryzującego się gorszymi warunkami zatrudnienia i płacy, brakiem stabilności zatrudnienia (opartym na umowach cywilnoprawnych, tzw. „śmieciovych”). Powstawanie „złych miejsc pracy” identyfikowane jest często z grupą „pokrzywdzonych”. Te zjawiska są konsekwencją słabnącego powiązania między wzrostem gospodarczym, zatrudnieniem i postępem społecznym;
- zwiększające się dysproporcje dochodowe oraz pogłębiające się ubożenie części ludności miejskiej, charakteryzujące się zwykle kumulacją złych warunków mieszkaniowych, złym stanem zdrowia, niskim poziomem wykształcenia, utrudnionym dostępem do usług społecznych, wykluczeniem cyfrowym i nasileniem występowania różnego rodzaju patologii społecznych;
- nasilenie procesów segregacji społeczno-przestrzennej powodujące powstawanie w przestrzeni miasta dzielnic ludzi zmarginalizowanych i wykluczonych;
- procesy ekspansji przestrzennej miasta, szczególnie tzw. *urban sprawl*, stanowiące poważne zagrożenie dla rozwoju miasta. Procesy rozlewania się miasta zwiększają koszty budowy infrastruktury technicznej i społecznej, powodują nieracjonalne wykorzystanie terenu, podnoszą koszty świadczenia usług publicznych, zwiększają ruch samochodowy obciążający środowisko. W konsekwencji tych procesów następuje coraz większe niedostosowanie infrastruktury do zmieniającej się sytuacji demograficznej oraz nieatrakcyjność przestrzeni publicznych.

Spośród grup ludności miejskiej szczególną uwagę należy poświęcić osobom starszym oraz ludności zamieszkującej stare, zdegradowane dzielnice miasta, zagrożonej marginalizacją czy wręcz wykluczeniem społecznym. Jakość życia tych grup ludności jest w największym stopniu zagrożona.

Dokonujące się zmiany demograficzne implikują w dużym stopniu przemiany zachodzące w miastach. W 2013 r. ludność w starszym wieku w miastach stanowiła niemal 16% populacji, na terenach wiejskich ludzie starsi stanowili nieco ponad 13% mieszkańców. Do 2050 r. przewidywany jest znaczny przyrost odsetka osób starszych (65+). Udział osób starszych przekroczy 30% na obszarach wiejskich i zbliży się do 35% na terenach miejskich. W skali kraju liczebność tej zbiorowości zwiększy się o 5,4 mln. Prognoza demograficzna opracowana przez GUS² wskazuje, że do 2050 r. wystąpi znaczne zmniejszenie liczby dzieci i osób w wieku 15 – 64 lat, zaś znacząco zwiększy się liczba osób starszych.

W stosunku do 2013 r. ubytek dzieci w wieku 0 – 14 lat szacowany jest na 1,65 mln co stanowi 71,4% ich liczby w roku bazowym prognozy. Liczba osób w wieku 15 – 64 lat zmniejszy się w perspektywie do 2050 r. o 8,3 mln z czego o 6,3 mln w miastach. Wszystkie warianty scenariuszy prognozy (niski, średni, wysoki i bardzo wysoki) przewidują, że do 2050 r. odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej wzrośnie około dwukrotnie tj. z 15,8% w 2013 r. do 35,7% w scenariuszu niskim, zaś do 31,3% w scenariuszu bardzo wysokim.

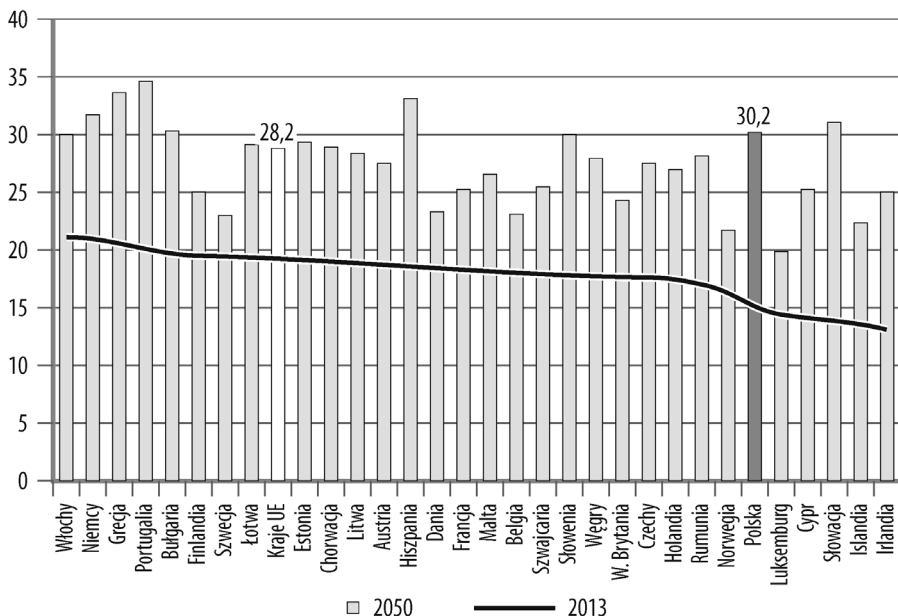
Wprawdzie Polska jest jeszcze krajem demograficznie młodym, lecz równocześnie społeczeństwo polskie należy do grupy najszybciej starzejących się społeczeństw europejskich³, co ilustruje rysunek 1.

Analizując sytuację miast polskich stwierdzić można, iż nie są one odpowiednio przygotowane do wyzwań, jakie niesie za sobą zwiększająca się liczba ludzi starszych. Miasta powinno cechować prowadzenie holistycznej polityki, uwzględniającej specyficzne potrzeby tej części społeczeństwa. Inspiracją dla takich działań może być kompleksowa idea programu WHO „Miasto przyjazne wiekowi”⁴ (*age friendly city*), zmierzając do zapewnienia ludziom starszym godnego życia. W obszarze działań ukierunkowanych na osoby starsze realizacja polityki miejskiej musi chronić najsłabszych, zagrożonych marginalizacją czy wykluczeniem, wzmacniać infrastrukturę społeczną i techniczną,

² Prognoza ludności na lata 2014 – 2050. GUS, Warszawa 2014.

³ *The 2012 Ageing Report*. “European Economy” 2012, No. 2. http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/ee-2012-2_en.pdf

⁴ *Global Age-friendly Cities. A Guide*. http://www.who.int/ageing/publications/Global_age_friendly_cities_Guide_English.pdf

Rysunek 1. Udział osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem w latach 2013 i 2050

Źródło: Prognoza ludności na lata 2014 – 2050. GUS, Warszawa 2014, s. 166.

rozwijać usługi socjalne i medyczne oraz chronić podmiotowość tej grupy ludności poprzez wdrażanie systemowych rozwiązań, włączających osoby starsze w podejmowanie decyzji związanych z ich otoczeniem oraz wspieranie procesu aktywnego starzenia się. Zgodnie z zaleceniami zawartymi w Przewodniku Miast Przyjaznych Starzeniu, działania wpływające na jakość życia osób starszych w miastach dotyczą ośmiu wymiarów (rysunek 2).

1. Przestrzeń publiczne i budynki użyteczności publicznej mają istotny wpływ na mobilność, niezależność i jakość życia osób starszych oraz na ich umiejętność funkcjonowania w dotychczasowym środowisku zamieszkania. Zalecenia w tym zakresie dotyczą przede wszystkim bezpiecznego, przyjemnego i czystego otoczenia, obecności terenów zielonych, miejsc przeznaczonych do odpoczynku, bezpiecznych chodników i przejść dla pieszych, braku barier architektonicznych, ścieżek dla pieszych i rowerzystów, odpowiednich, dostępnych toalet publicznych a także dobrej obsługi klienta, uwzględniającej potrzeby osób starszych.

2. Transport — dobre funkcjonowanie ludzi starszych jest uzależnione od dostępu do systemu transportu. W związku z tym istotna jest dostępność ekonomiczna środków komunikacji transportu publicznego, zapewnienie płynności w ramach różnych rodzajów transportu, bezpieczeństwo i wygoda podróżowania uwzględniająca ograniczone możliwości fizyczne osób starszych,

Rysunek 2. Obszary tematyczne związane z życiem w mieście przyjaznym starzeniu

Źródło: *Miasta Przyjazne Starzeniu: Przewodnik*. Fundacja Res Publica im. Henryka Krzeczowskiego, 2014, s. 21.

odpowiednie rozmieszczenie przystanków, umożliwiające starszym osobom dojazd do kluczowych dla nich miejsc, wyposażenie przystanków w ławki i osłonięte wiaty, dobre oznakowanie rozkładów jazdy.

3. **Mieszkalnictwo** — dobre mieszkanie to podstawa bezpieczeństwa i dobrego samopoczucia. Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych osób starszych uwarunkowane jest zapewnieniem dostępu do różnych rozwiązań mieszkaniowych, w zależności od zmieniających się potrzeb osób starszych i możliwości finansowych. O dobrych warunkach zamieszkania decyduje również dostęp do usług w najbliższym sąsiedztwie oraz zapewnienie komfortu i bezpieczeństwa w swoim środowisku życia.

4. **Partycypacja społeczna** — stworzenie warunków umożliwiających udział ludzi starszych w różnych formach aktywności wolontarystycznej oraz uczestnictwo seniorów w życiu społecznym i kulturalnym. Niezmiernie ważne jest odpowiednie informowanie o wydarzeniach i aktywnościach oraz zachęcanie do uczestnictwa i przeciwdziałanie izolacji. Wszelkie inicjatywy powinny integrować międzypokoleniowo, międzykulturowo i międzyśrodowiskowo.

5. **Szacunek i inkluzja społeczna** — podejmowanie działań mających na celu ochronę godności osób starszych we wszystkich obszarach ich funkcjonowania bez względu na miejsce pobytu, zapobieganie wszelkim formom dyskryminacji osób starszych, rozwój wspólnot sąsiedzkich i wszelkich innych wspólnot, świadczenie pomocy ze strony społeczności lokalnej.

6. **Partycypacja obywatelska i zatrudnienie** — społeczność przyjazna starzeniu powinna dawać osobom starszym możliwość dalszej aktywności zawodowej na emeryturze lub pełnienia wolontariatu, jak również udziału w życiu politycznym, wspierać aktywność obywatelską i doceniać wkład osób starszych.

7. **Komunikacja i informacja** — rozwijanie łatwo dostępnej i przystosowanej dla ludzi starszych informacji publicznej przydatnej seniorom, wykorzystywanie nieformalnych kanałów w celu dotarcia do nich, poprawienie komunikacji między różnymi instytucjami działającymi w mieście a osobami starszymi, dostęp do przyjaznych dla tej grupy ludności urządzeń informacyjno-komunikacyjnych.

8. **Wsparcie społeczne i usługi zdrowotne** — w procesie utrzymywania dobrego stanu zdrowia i samodzielności ogromną rolę odgrywają usługi zdrowotne i społeczne. Ważne zatem jest, by zapewnić dostępność kompleksowej opieki zdrowotnej i opiekuńczej adresowanej do osób starszych w ich własnym mieszkaniu, sprzyjać powstawaniu domów dla osób nie mogących mieszkać samodzielnie, rozwijać sieć usług społecznych adresowanych do seniorów.

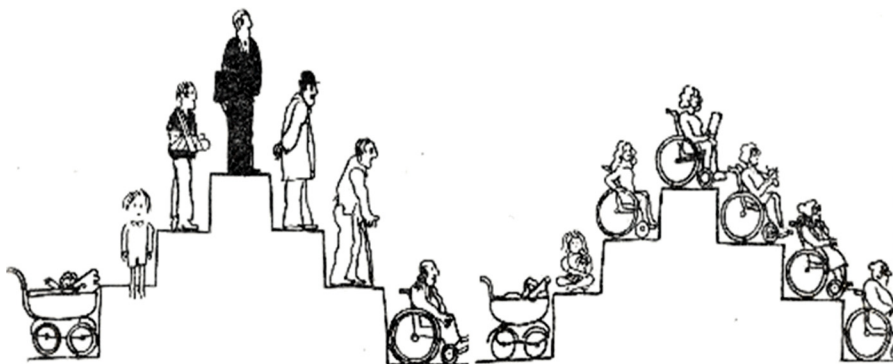
Koncepcja Miast Przyjaznych Starzeniu stanowi najbardziej skuteczną strategię umożliwiającą wspieranie starszych ludzi, uwzględnia bowiem wszystkie aspekty warunków i jakości życia osób starszych. Podkreśla także, że wszystkie publiczne i komercyjne usługi powinny tak funkcjonować, by były bardziej dostępne i przystosowane do różnych poziomów sprawności osób starszych, ich zainteresowań i możliwości finansowych.

Analizując zalecenia miasta przyjaznego starzeniu należy jednak podkreślić, że w praktyce dotyczą one wszystkich mieszkańców. Dostępna, bez barier architektonicznych przestrzeń, dogodna sieć transportu publicznego, dobre funkcjonowanie usług publicznych, dostępność do informacji czy godne warunki mieszkaniowe stanowią podstawę dobrego funkcjonowania każdego człowieka. Jak podkreślała Helena Syrkus „wszyscy jesteśmy niewydolni w jakimś okresie życia”⁵, potrzebujemy dogodnych warunków funkcjonowania bez względu na ograniczenia fizyczne, wiek, poziom zamożności, itp.

⁵ H. Syrkus: *Społeczne cele urbanizacji: człowiek i środowisko*. PWN, Warszawa 1984, s. 693.

Istnieje zatem konieczność kształtowania miast i projektowania budynków i mieszkań z uwzględnieniem zasad uniwersalnego planowania (tzw. *design for all*), przyjaznych i dostępnych dla wszystkich — zarówno osób starszych, niepełnosprawnych, rodzin z dziećmi, jak i dorosłych użytkowników przestrzeni miasta. Równie ważne jest zapewnienie dostępności środków komunikacyjnych w sposób bezpieczny, niezagrożący zdrowiu ludzi i środowisku.

Rysunek 3. *Wszyscy jesteśmy niewydolni w jakimś okresie życia*

Źródło: H. Syrkus: *Spoleczne cele urbanizacji: człowiek i środowisko*. PWN, Warszawa 1984, s. 693.

Szczególnie istotne dla poprawy jakości życia w miastach jest rozwój przestrzeni miejskiej i miejsc publicznych. Deklaracja Dublińska⁶ akcentuje konieczność takiego rozwoju przestrzeni miejskiej i miejsc publicznych, by były dostępne, włączające, ułatwiające realizację założeń partycypacji społecznej, stwarzające warunki bezpieczeństwa we wszystkich otwartych przestrzeniach i budynkach oraz by budynki użyteczności publicznej gwarantowały zachowanie godności, zdrowia oraz dobrostanu ich użytkowników w każdym wieku. Fundamentalne znaczenie dla człowieka ma posiadanie własnego mieszkania zapewniającego godną egzystencję. W dokumencie politycznym parlamentarnej grupy Urban-Housing „Europejska Karta Mieszkaniowa”, przyjętym w dniu 26 kwietnia 2006 r.⁷, określono mieszkanie jako dobro pierwszej potrzeby. Stwierdzenie to jest w pełni uzasadnione z uwagi na fakt, iż mieszkanie służy zaspokojeniu podstawowych funkcji biologicznych i jest miejscem regeneracji sił, a zatem jego posiadanie jest warunkiem niezbędnym dla rozwoju jednostki. Dysponowanie mieszkaniem jest jednym z podstawowych

⁶ Deklaracja Dublińska miast i regionów europejskich przyjaznych osobom starszym 2013. http://krakow.pl/otwarty_na_swiat/dublin/45001,174,komunikat,krakow_podpisal_deklaracje_dublinska_2013.html

⁷ http://www.iut.nu/EU/Housing%20Charter/HousingCharterENG_040406.pdf

praw i dostęp do niego umożliwia realizację innych podstawowych praw człowieka, takich jak: prawo do poszanowania życia prywatnego, domu, komunikowania się, do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny, oraz do godnego życia wszystkich bez względu na wiek. Skutecznym instrumentem umożliwiającym osiągnięcie celów spójności społecznej i integracji w miastach jest polityka mieszkalnictwa socjalnego, na co zwraca uwagę Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 11 czerwca 2013 r. w sprawie budownictwa socjalnego w Unii Europejskiej⁸.

W kontekście przemian, jakim poddane są obecnie miasta, związanych ze zmianą struktur społeczno-gospodarczych, zapewnienie odpowiednich warunków życia staje się kluczowe. W wielu miastach i dzielnicach doszło do degradacji tkanki miejskiej (w zakresie zużycia technicznego i zestarzenia funkcjonalnego zarówno infrastruktury, jak i zabudowy, zwłaszcza mieszkaniowej) oraz erozji stosunków społecznych i gospodarczych. Istnienie takich obszarów stwarza nowe wyzwania dla polityki miejskiej. Występujące przez dziesięciolecia zaniedbania, pozostawiły w spadku wiele negatywnych zjawisk, charakteryzujących się źle ukształtowaną przestrzenią publiczną, istnieniem zdekapitalizowanych zasobów mieszkaniowych, przestarzałą infrastrukturą techniczną, brakiem dostępności do usług oraz znaczną degradacją środowiska. Ich konsekwencją stało się wykluczenie społeczne i ekonomiczne, skoncentrowane w zdegradowanych dzielnicach miast. Określając istotę wykluczenia społecznego można stwierdzić, iż „znaczenie dyskryminacji i braku zasadniczych praw oraz deprywację materialną. (...) niedostatecznie rozwinięte instytucje publiczne i obywatelskie ograniczają często możliwości działania pewnych jednostek lub grup, co oznacza, że wykluczenie może być rezultatem niewłaściwego działania systemu, czego konsekwencją jest także pozbawienie osób wykluczonych możliwości zmiany ich sytuacji. Innymi słowy, brak dostępu do praw politycznych oraz nierozwinięte instytucje życia obywatelskiego, ograniczając partycypację i możliwość podejmowania decyzji, interpretuje się jako źródło wykluczenia społecznego”⁹.

Czynniki decydujące o wykluczeniu społecznym ludności zamieszkującej „trudne dzielnice” podlegają wzajemnemu negatywnemu wzmocnieniu, pogłębiając tym samym niekorzystne położenie osób w nich zamieszkujących.

⁸ European Parliament Resolution of 11 June 2013 on social housing in the European Union (2012/2293(INI)) P7_TA(2013)0246

⁹ S. Golinowska, P. Broda-Wysocki: *Kategorie ubóstwa i wykluczenia społecznego. Przegląd ujęć*. W: *Ubóstwo i wykluczenie społeczne. Badania, metody, wyniki*. Red. S. Golinowska, E. Tarkowska, I. Topińska. IPiSS, Warszawa 2005, s. 32 – 33.

Utrudniony dostęp do edukacji decyduje w życiu dorosłym o niskich lub żadnych kwalifikacjach, co z kolei wpływa na szanse na rynku pracy. Brak pracy przesądza o niskim statusie społecznym i materialnym oraz pogłębiającym się ubożeniu ubogich. Zwiększające się dysproporcje dochodowe generują koncentrację nierówności, przejawiających się złymi warunkami mieszkaniowymi oraz utrudnionym dostępem do usług (opieki zdrowotnej, komunikacji, technologii informatycznych i telekomunikacyjnych) lub wręcz ich niedostępnością.

Analizując sytuację wykluczenia społecznego w mniejszym natomiast stopniu zwraca się uwagę na aspekty przestrzenne i mieszkaniowe, przejawiające się powstawaniem w obszarze miast dzielnic nędzy (gett, enklaw biedy itp.)¹⁰.

Poprawa jakości życia mieszkańców, w szczególności w zdegradowanych dzielnicach, wymaga podejmowania kompleksowych działań o charakterze rewitalizacyjnym. Jak podkreśla Maciej Wierzchowski idea rewitalizacji koncentruje się „wokół podnoszenia poziomu jakości przestrzeni rozpatrywanego obszaru, jego otoczenia a także całego miasta — traktowanego jako cel działań (...), ale również jako środek umożliwiający:

- stworzenie odpowiednich warunków życia dla mieszkańców objętego rewitalizacją obszaru, mieszkańców dzielnicy i miasta oraz innych użytkowników przestrzeni;
- likwidację patologii społecznych oraz poprawę szeroko rozumianego bezpieczeństwa;
- przyciągnięcie kapitału, inwestorów i turystów, umożliwiające aktywizację gospodarczą rozpatrywanego obszaru i przez to stworzenie nowych miejsc pracy”¹¹.

W Założeniach Narodowego Planu Rewitalizacji określa się rewitalizację „jako wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany

¹⁰ Patrz szerzej: M. Zralek: *Rewitalizacja „trudnych” dzielnic miasta oparta na zasadach zrównoważonego rozwoju czynnikiem ograniczenia wykluczenia społecznego*. W: *Zróznicowane problemy ubóstwa i wykluczenia społecznego*. Red. A. Zagórska, M. Rostropowicz-Miśko. Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej, Opole 2011.

¹¹ M. Wierzchowski: *Koncepcje i instrumenty planowania i prowadzenia procesów rewitalizacji*. W: *Aspekty prawne i organizacyjne zarządzania rewitalizacją*. Red. W. Rydzik. Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2009, s. 18.

oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji¹². Istotą rewitalizacji jest więc wieloaspektowy proces przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych, skierowanych na rozwój społeczności lokalnej oraz poprawę jakości życia wspólnoty. Działania rewitalizacyjne polegają na każdorazowym dostosowaniu działań do konkretnych miejscowych uwarunkowań i zdiagnozowanych potrzeb. Diagnoza dotyczy stosunków społeczno-gospodarczych oraz problemów funkcjonalno-przestrzennych, stanu wyposażenia w infrastrukturę techniczną oraz stanu technicznego tkanki budowlanej w obszarze zdegradowanym. Skuteczność rewitalizacji uwarunkowana jest przestrzeganiem fundamentalnych zasad, jakimi są:

- całościowe podejście, oznaczające podjęcie działań naprawczych, obejmujących nie tylko działania wewnątrz dzielnicy, ale także powiązanie z działaniami w obrębie miasta. Stąd też ma wyraźny aspekt integracyjny. Całościowość oznacza też dostrzeganie i wzajemne powiązania pomiędzy różnymi sferami życia mieszkańców miasta: społecznej (np. edukacja, zdrowie, aktywizacja społeczna), kulturowej, gospodarczej (np. promowanie samozatrudnienia, ułatwienia w zakładaniu działalności gospodarczej), przestrzennej (np. remonty, działania infrastrukturalne dla tworzenia przyjaznego, bezpiecznego otoczenia) czy środowiskowej (np. termoizolacja);
- terytorialność, oznaczająca usytuowanie terenu realizacji działań rewitalizacyjnych w konkretnym zdegradowanym obszarze;
- partnerstwo, oznaczające zaangażowanie podmiotów (obywatele/mieszkańcy, organy samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, organy administracji rządowej, przedsiębiorcy, także inwestorzy, instytucje i organizacje pozarządowe, instytucje finansowe, banki) we wspólne kreowanie i realizację programu;
- partycypację społeczną, będącą kluczowym elementem działań rewitalizacyjnych, zapewniającą włączenie lokalnych społeczności w procesy programowania oraz realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Konieczne dla osiągnięcia celów projektowanej regulacji jest bowiem przeprowadzanie procesu konsultacji społecznych.

¹² *Narodowy Plan Rewitalizacji 2022. Założenia*. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Regionalnego, 2014, s. 4, www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/Polityka_regionalna/rozwoj_miast/Rewitalizacja/Documents/NarodowyPlanRewitalizacji_Zalozenia_062014.pdf

W dbałości o to, by miasto tworzyło warunki do wysokiej jakości życia wszystkich mieszkańców i użytkowników przestrzeni miejskich, niezmiennie ważna jest troska, by tworzyć skuteczne mechanizmy upodmiotowienia i niezależności osób, instytucji i wspólnot. Dzięki temu miasta, zgodnie z wizją rozwoju miast europejskich zawartą w opracowaniu Komisji Europejskiej¹³, powinny charakteryzować się wysoką jakością życia i dobrobytem we wszystkich społecznościach i dzielnicach miasta, wysokim stopniem spójności społecznej, bezpieczeństwem, niskim poziomem segregacji przestrzennej i wykluczenia społecznego, dobrze funkcjonującymi usługami publicznymi (w tym usługami społecznymi), minimalizacją skali ubóstwa i wykluczenia społecznego a także przyzwoitymi, zdrowymi, odpowiednimi i przystępnymi cenowo mieszkaniami czynszowymi przystosowanymi do zmieniającego się modelu rodziny i przemian demograficznych.

Bibliografia:

- Deklaracja Dublińska miast i regionów europejskich przyjaznych osobom starszym 2013.* www.krakow.pl/otwarty_na_swiat/dublin/45001,174,komunikat,krakow_podpisal_deklaracje_dublinska_2013.html.
- European Charter on Housing.* www.iut.nu/EU/Housing%20Charter/HousingCharterENG_040406.pdf
- European Parliament resolution of 11 June 2013 on social housing in the European Union (2012/2293(INI)) P7_TA(2013)0246.* www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0246+0+DOC+XML+V0//EN
- Global Age-friendly Cities: A Guide.* www.who.int/ageing/publications/Global_age_friendly_cities_Guide_English.pdf
- Golinowska Stanisława, Broda-Wysocki Piotr: *Kategorie ubóstwa i wykluczenia społecznego. Przegląd ujęć.* W: *Ubóstwo i wykluczenie społeczne. Badania, metody, wyniki.* Red. Stanisława Golinowska, Elżbieta Tarkowska, Irena Topińska. IPiSS, Warszawa 2005.
- Miasta przyjazne starzeniu: przewodnik.* Fundacja Res Publica im. Henryka Krzeczowski, Warszawa 2014.
- Miasta przyszłości. Wyzwania, wizje, perspektywy.* Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej, październik 2011, www.ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/citiesoftomorrow/citiesoftomorrow_final_pl.pdf

¹³ *Miasta przyszłości. Wyzwania, wizje, perspektywy.* Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej, październik 2011, www.ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/citiesoftomorrow/citiesoftomorrow_final_pl.pdf

Narodowy Plan Rewitalizacji 2022. Założenia. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Regionalnego, 2014. www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/Polityka_regionalna/rozwoj_miast/Rewitalizacja/Documents/Narodowy_PlanRewitalizacji_Zalozenia_062014.pdf

Prognoza ludności na lata 2014 – 2050. GUS, Warszawa 2014.

Syrkus Helena: *Społeczne cele urbanizacji: człowiek i środowisko.* PWN, Warszawa 1984.

The 2012 Ageing Report. "European Economy" 2012, No. 2. www.ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/ee-2012-2_en.pdf

Wierzchowski Maciej: *Koncepcje i instrumenty planowania i prowadzenia procesów rewitalizacji.* W: *Aspekty prawne i organizacyjne zarządzania rewitalizacją.* Red. Władysław Rydzik. Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2009.

Zrałek Maria: *Rewitalizacja „trudnych” dzielnic miasta oparta na zasadach zrównoważonego rozwoju czynnikiem ograniczenia wykluczenia społecznego.* W: *Zróżnicowane problemy ubóstwa i wykluczenia społecznego. Rok 2010 rokiem walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym.* Red. Agata Zagórska, Marta Rostropowicz-Miśko. Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej, Opole 2011.

Game about a city for everyone.

Summary

Some problems of modern cities as well as the related threats are presented in this article. The European legal regulations have been shown. The friendly city is also decent housing for all. Therefore, the elimination of poverty and extreme poverty should be aimed at. Cities should also be friendly to the elderly and available to all social groups, without architectural barriers and with a good public transport network, accessible public services and information. Towns friendly to all affect the quality of life, ensure social cohesion and safety.